

Війна і народні вірування.

Володимир ГНАТЮК (/taxonomy/term/3917)

Минулого року надрукував я в "Календарнику для Січових Стрільців і жовнірів-Українців" статейку п. з. "Війна і народня поезія", де просив усіх, хто має змогу, записувати народні пісні й оповідання, що стоять у звязи з війною, які можна-б було по війні видати окремою книжкою. Для того подав я не тільки взірці таких новотворів, але й ряд питань, що на них було-б бажаним одержувати відповідь. Вислід моєї просьби одначе досі дуже дрібний. Ледви два чи три інтелігенти надіслали кілька записів пісень; поза тим надсилали ще письменні вояки всякі вірші, що найчастійше вони самі поскладали, які одначе задля своєї нескладности не надають ся до друку; через те передаю я їх на переховок у воєнним архіві. Зате з оповідань не надіслав ніхто ніодного, хоч їх у кождім селі можна назбирати майже на цілу книжку. Отсим прошу ще раз кожного письменного записувати пісні й оповідання, звязані з війною, та надсилати їх для друку.

Побіч воєнних пісень і оповідань належить звернути увагу на:

1. Чужі пісні, які перейняли наші вояки, чи то стикаючись із чужинцями в часі побуту на їх етнографічній території, чи служачи при чужих військових відділах.
2. Оповідання, які оповідають собі вояки в полі, по шпиталях, бараках, квартирах і т. д.
3. Листи, що пишуть вояки до родини та знайомих або дістають від них. Між ними подибуєть ся багато таких, що своїм чутєм та простотою хапають кожного за серце.
4. Жовнірський говір, що виріжняєть ся сильно від рідної мови, поперетикуваної нераз доволі густо виразами та висловами, що дотикають ріжних родів зброї, військових ступнів, мундурування та озброєння, військових вправ, потрав, напиктів, мешкань, цивільних і військових осіб, звірят і ріжних предметів.
5. Всякі написи й рисунки, що подибують ся по стінах касарень, бараків, вартівень, залізничних вагонів по окопах та написи на вояцьких хрестах.

Побіч сього належить кождому, хто хоче зробити прислугу нашій науці, звернути увагу ще на одну сторону життя наших вояків, про яку я досі не згадував, яка одначе має дуже важне значінне.

Як відомо, всі народи мали завсіди й мають тепер свої власні погляди на війну, займають до неї повне становище й відповідно до нього оцінюють її перебіг та вислід, мають пісні й оповідання, звязані з війною, а також звичаї й вірування, дібрані разом і видані, представляють вони незвичайну ціну для дослідника, бо дозволяють немов увійти в душу народа й пізнати таку сторону його життя, яка переважно була недоступна і закрита. При тім треба мати на увазі, що хоч вояк із народа приносить усі погляди, звичаї й вірування з собою з села, то в часі військової служби стикаєть ся не тільки з іншими племенами нашого народу, але й з зовсім чужими, незаними йому уперед народами, — особливо-ж у таких національно-ріжнородних державах, як Австро-Угорщина та Росія. Стикаючись з ними, він мимовільно підпадає під деякий їх вплив так, як і вони не полишають ся без взаїмного його впливу. Вислідити такі взаїмні впливи дуже важно для науки, бо через них змінюють ся нераз дотеперішні погляди й вірування та витворюють ся нові, що можуть часто перетривати й сотки літ та витиснути нестерту печать на духовім життю якогось народа. З огляду на се треба всі такі звичаї й вірування записувати. Щоб улекшити записуванне, я подаю тут ряд питань, на які належить надсилати відповіді. Коли хтось не має змоги відповісти на всі питання, хай відповідь на стільки, на скільки може. Навіть відповідь на одно питання може дослідникови придати ся та стати йому в пригоді. При кождім записі належить подавати все місце й час події та вказувати особи, що брали в ній участь.

Питання.

1. Чи були між народом які віщування й пророцтва про вибух війни, про час її тривання та кінець, про перебіг і вислід?
2. З чого віщовано про те: зі зізд (астрольогія), з розмови з духами (спірітизм), з карт (кабалістика), зі старинних писань (обявленне св. Івана й інші), зі снів? Чи може віщували домашні ясновиди?

3. Чи були які знаки на небі, на землі, в повітрі, що віщували війну? (Затьми сонця або місяця, комети, падучі звізди, воздушні каміні (аероліти), огнисті стовпи, круги або стовпи при сонці чи при місяці, поведення звірів, а особливо птахів).
4. Як поясняє собі народ причини війни?
5. Як виправлювано покликаних на війну, з сумом чи з radoщами, з гостиною і почастунками, з прикрашуванням одягу й іншими признаками?
6. Чи була різниця при виправі на війну перших покликаних і новобранців, забирає при дальших поборах? Яка саме й чому?
7. Як поводити ся перші покликани на війну й пізніші новобранці?
8. Чи не роблено яких чарів або заговорів, щоб той, хто йшов до бранки, не здав ся на вояка? як саме?
9. Коли когось відобрано на вояка, то чи не уживано способів (так само, як під 8, або инакше), щоб його задержати поза фронтом, щоб він не йшов у поле?
10. Чи знають самі вояки способи, при яких помочи можуть стати непридатні до полевої служби? Які саме?
11. Чи ті способи шкідливі для здоровля і чи наслідки шкідливости можна як оминати?
12. Чи вояки, вибираючись у поле, не брали з собою яких предметів (т. зв. амулетів і талісманів), що мали їх хоронити перед кулями, коленими або сіканими ранами, полоном (медалики, хрестики, образки, молитви або заговори, переписані на папері, божі листи, свячена вода й инше).
13. Чи були випадки, що ті предмети дали їм бажану охорону? Списати їх докладно з усіма подробицями.
14. Чи не забирали вояки яких предметів у поляглих ворогів і чи не носили при собі як амулетів, що мати їх хоронити від небезпеки й додавати відваги?
15. Чи нема вірувань між вояками, що в потребі стає їм на поміч якась вища, надлюдська сила?
16. Чи та сила помагає тільки нам, чи й ворогам, чи може нам помагає одна сила, а ворогам друга. Яка саме?
17. Як і в чім вона проявляєть ся? Чи не насилала вона таких елементарних нещасть, як посуха, слота, бурі, град, повені, голод, пошести, помір?
18. Чи бачив хто ту вищу силу, коли, де, в яким виді, при яких обставинах?
19. Як проявляли ся наслідки її помочи для нас, а як для ворогів?
20. Чи є вірування, що поміж ворогами бувають знахарі й чарівники, які можуть своїм противникам робити зле або добре відповідно до своєї волі?
21. Чи не перекидали ся вони на вовкулаків або інших звірів і не шкодили нам так?
22. Чи не кидали вони на наших вояків уроків або якого насланя, щоб їх зробити нешкідливими?
23. Чи між нашими вояками не було так само знахарів і чарівників та віщунів, що відвертали ворожі наміри? Як проявляло ся їх знання й сила?
24. Чи не передавали вони своїх секретів іншим та коли й як?
25. Чи нема вірування, що життє одного вояка може бути відкуплене життєм другого?
26. Чи не перенешено хороби з хорого вояка на здорового з тим, щоб через те хорий виздоровів? Яким способом се зроблено (напр. через обливання хорого й виливання води на вулицю).
27. Що роблять вояки, вибираючись у бій, аби набрати відваги?
28. Чи маючи йти в бій, не купали ся перше вояки, домішуючи чогось до купелі й чого саме, чи не обкаджували себе якими особливими кадилами, чи не натирали себе якими плинами або мастями?

29. Чи, вибираючись у бій, не відкидали вояки в окопах чи деінде деяких предметів, що могли їм принести нещасте або як небудь зашкодити (напр. карти до гри й інше).

30. Чи вибираючись у бій, співали вояки пісні? Які саме, побожні, чи бойові? Списати їх.

31. Як поводити ся вояки в часі бою і по його закінченню? Які видавали оклики, яких уживали підступів, аби побороти ворога?

32. Чи не показували ся воякам у часі бою чорти, смерть, духи, ангели, святі або що інше? (В часі облоги Перемишля мала показувати ся Москалям Мати Божа). Списати про се всі перекази й легенди.

33. До кого звертали ся вояки за помічю в небезпеці життя, чи до надприродних сил?

34. Яких способів уживали, щоб певнійше вбити ворога? Чи не заворожували зброї та куль, чи не послуговували ся особливим способом закладання куль у карабін, чи не вирізували на кулях яких знаків або слів, чи не носили при собі яких особливих предметів, чи не виголошували заговорів або молитв?

35. Чи не вірять, що якби кинути на ворогів певний камінь (перунову стрілку) або й інший заворожений предмет, то серед ворожих лав настав би переполох і вони розбігли ся-б?

36. Чи смерть на війні уважаєть ся почесною? Що говорять про неї вояки й народ?

37. Що передвіщує смерть вояка? (Прочуттє, сон, поява духів поляглих вояків, стукіт по почаях, інші знаки від убитих, поведеннє домашніх звірят). Хто ті знаки бачив або чув?

38. Чи не віщують смерти які пригоди рідні та знайомих?

39. Що дієть ся з душею вояка і куди вона відходить?

40. Коли народ співає пісню про небіщика сина, в якій мати просить його подати їй руку, а він відповідає:

*Ой, рад би я, моя мати, обидві подати,
Та налягла сира земля, не можу підняти!*

та в яким виді представляє собі небіщика, як безтілесного духа, чи як живого чоловіка з душею й тілом, тільки під землею?

41. Чи душа непохованого вояка має який пристанівок на тім світї, чи блукає на сім світї, поміж нами? Які оповідання є про такі вандрівки?

42. Чи не блукають душі убитих вояків по сім світї (все одно, чи похованих, чи непохованих), чи не показують ся живим товаришам та не взивають їх до пімсти?

43. Чи не показують ся душі поляглих вояків у видї звірят і яких саме (вовків, круків, мотилїв і ин.)?

44. Чи не показують ся душі поляглих особливо по ночах усяким вартівникам (на позиціях, при маґазинах і ин.) та чи не лякають їх або не подають їм яких вказівок?

45. Чи не показували ся поляглим товаришам, знайомим, родині у сні, чи не розмовляли з ними і чи ті сні не справдили ся опісля?

46. Чи не появляють ся воякам душі поляглих ворогів та чи не силкують ся шкодити їм у чім?

47. Як хоронять поляглих вояків? Чи товариші прощають ся з ними й як? В яку сторону світа звертають їх головами? Чи вкидають що до гробів або полишають що на гробах?

48. Як відносить ся простий народ до поляглих вояків? Чи прикрашує їх гроби? Чи не приносить на гроби їди та напиктів?

49. Чи не було випадків, що убитий оживав? Що оповідав він про тамтой світ?

50. Чи трапляють ся на війні самовбійства і з яких причин? Чи є віра, що самовбійці ходять по смерти та непокоять товаришів і знайомих? Що роблять, аби вони не ходили?

[Вістник політики, літератури й життя]

16.02.1918

До теми

Рожком буду трубити, а воликом робити (/node/104763)

Коли сонце купається (/node/98850)

Один з багатьох. (/node/95637)

Приморозки. (/node/93106)

На Донбасі загинув воїн із Коломиї. (/node/93020)

Отаман Долуд. (/node/90789)

Share 0

0 Comments Sort by

Add a comment...

Facebook Comments Plugin

Збруч

Like Page

16K likes

Номо sapiens - креативні, як ніхто

267 генів відрізняють наш вид від неандертальців і шимпанзе.

20.05.21 | | Наука

(/node/105295)

18 днів і 19 музичних подій

Володимир Сивохіп

Львівська національна філармонія імені Мирослава Скорика, за доброю традицією завдовжки у сорок років, в останній декаді травня запрошує на феєрію майстерності – найстаріший та наймасштабніший в Україні Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Віртуози».

19.05.21 | | Штука

(/node/105247)

Прекрасний старий світ українців

Володимир МОЛОДІЙ

«Якби залишилися тоді на Польщі, жили би добре», – говорила моя бабуся. Жаль, який люди пронесли через все життя, можна передати достоту влучною метафорою беззвучного крику.

19.05.21 | | Галичина

(/node/105248)

Імена і суб'єктність

Анастасія Левкова

Транслітерація слов'янських власних назв – на противагу адаптації – стає дедалі поширеніша, і, либонь, не випадково

(/node/105217)

Що це за народи?

Роман Сольчаник

Ми знаємо, чим закінчилося обрання шоумена на найвищу державну посаду в Сполучених Штатах. З огляду на це, може лише сподіватися, що США й Україна це «дві великі різниці»

18.05.21 | | Дискурси

(/node/105215)

Нова форма бактерій

Археї у гарячих джерелах розкладають рослинний матеріал, не виділяючи метану.

18.05.21 | | Наука

(/node/105235)

Руйнівник Січі на берегах Збруча

Дмитро ПОЛЮХОВИЧ

Знайдена найдавніша реліквія Старого кордону – могила донського козака, датована кінцем XVIII століття.

18.05.21 | | Галичина

(/node/105233)

Джерела близькосхідного протистояння

Петро ГЛАДІЄВСЬКИЙ

Допоки не буде розірвано зв'язок палестинців з Москвою, миру на Близькому Сході марно сподіватися.

18.05.21 | | У світі

(/node/105224)